

Полковський В. П.

СЛОВ'ЯНОЗНАВСТВО В ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА ДОКТОРАНТІВ

У статті розглядається ситуація зі славистикою в Північній Америці та можливості для навчання українських студентів, аспірантів та докторантів у вишах Канади та США

Ключові слова: славистика, слов'янознавство, україністика, лінгвістика

В статье рассматривается ситуация со славистикой в Северной Америке и возможности для обучения украинских студентов, аспирантов и докторантов в университетах Канады и США

Ключевые слова: славистика, славяноведение, украинистика, лингвистика

The article deals with the Slavic Studies in the North America and opportunities for Ukrainian students and Graduate students to study at the universities of Canada and the USA

Key words: Slavic/Slavonic Studies, Ukrainian Studies, linguistics

Університети Північної Америки. Університети Північної Америки сьогодні – це потужні науково-інтелектуальні центри з величезним фінансуванням (в порівнянні з Україною, але яке завжди є недостатнім на думку самих американських та канадських професорів). Наведу тільки деякі цифри. За приклад візьму Альбертський університет (Канада), докторат якого я отримав у 2003 році. Згідно даних журналу *New Trail* (журнал випускників Альбертського університету, номер за зиму 2012 р., с. 30) річний бюджет університету складає 1.6 мільярда доларів, 14 000 працівників та співробітників, 40 000 студентів, понад 536 мільйонів доларів минулого року освоєно на дослідницькі цілі та 2.5 мільярда доларів на капітальне будівництво та модернізацію за десятиріччя. Згідно даних газети *Folio* (газета викладачів Альбертського університету, 4 листопада 2011 р., с. 1), починаючи з 2000 р. більше ніж три мільйони квадратних футів університетських приміщень було добудовано. Національна Рада Канади з точних наук та інженерної справи (NSERC) надала 5.78 мільйона доларів фінансування для нових шести професорських посад в Альбертському університеті (так званих *industrial research chairs*, яких в університеті вже загалом 16, більше ніж в будь-якому іншому виші Канади). Організоване в квітні 2011 р. "Товариство ректора/President's Society" визнає вклад жертводавців у Альбертський університет, які відіграють провідну роль в підтримці університету та жертвують 1 000 доларів або більше щорічно. Близько 2 000 таких жертводавців через свої щорічні пожертви внесли вклад більше 12 мільйонів доларів в Альбертський університет за 2010 р. (дані журналу *New Trail*, зима 2012 р., с. 7). Мета університету – до 2020 р. ввійти в двадцятку провідних університетів світу.

Асоціації та журнали. Слависти Північної Америки є членами різних славистичних професійних організацій, які в свою чергу проводять щорічні конференції для своїх членів, надають інформацію про вакансії, надсилають інформаційні бюлетені тощо. Багато інформації є на сайтах цих асоціацій. Асоціації об'єднують університетських професорів, викладачів, дослідників, незалежних вчених. Членами асоціацій (після оплати членського внеску) можуть бути зарубіжні колеги. Американська асоціація викладачів слов'янських та східноєвропейських мов (*American Association of Teachers of Slavic and East European Languages*, скорочено *AATSEEL*), яка була організована в 1941 році, існує, щоби займатися дослідженнями та пропагувати викладання слов'янських та східноєвропейських мов, літератур та культур на всіх освітніх рівнях, від початкового до рівня аспірантури (див. вебсайт асоціації www.aatseel.org). Кожного року в січні асоціація проводить свою щорічну конференцію, її публікації включають *Slavic and East European Journal*, відомий як *SEEL* (який виходить чотири рази на рік) та інформаційний бюлетень *The AATSEEL Newsletter* (також чотири рази на рік, в паперовому та електронному форматах). *SEEL* друкує дослідницькі праці в усіх галузях слов'янських мов, літератур та культур (див. www.aatseel.org).

Канадська асоціація славистів (*Canadian Association of Slavists*, скорочено *CAS*), яка була утворена в Манітобському університеті, є міждисциплінарним об'єднанням вчених та професіоналів, чий інтерес зосереджений на соціально-економічному та політичному житті слов'ян, а також їхніх мов, різноманітних культур та історій (див. вебсайт асоціації www.ualberta.ca/~csp/cas). Кожного року асоціація проводить свою щорічну конференцію в рамках Канадської федерації гуманітарних та суспільних наук (*The Canadian Federation for the Humanities and Social Sciences*, відомий як *CFHSS*), де *CAS* є однією з 69 наукових товариств/асоціацій, які збираються в той самий час. Канадська асоціація славистів публікує журнал *Canadian Slavonic Papers* (*CSP*) з 1956 року (також чотири рази на рік). Статті можуть бути англійською або французькою мовами. Мова та лінгвістика, література, історія, політологія, соціологія, економіка, антропологія, географія та мистецтво – основні напрямки журналу. З липня 1991 р. редколегія журналу (яка змінюється на ротатійній основі) знаходиться в Альбертському університеті. Журнал фінансується Канадською федерацією гуманітарних та суспільних наук, грантами з Альбертського університету та членством в асоціації. Обидва журнали (*Canadian Slavonic Papers* та *Slavic and East European Journal*) мають дійсно міжнародну автуру з числа провідних слов'янознавців світу, відділ рецензій є надзвичайно потужним та цікавим. Рецензуються самі останні дослідження в царині слов'янознавства, які з'явилися в провідних видавництвах різних країн світу.

Гарвардський університет друкує *Harvard Ukrainian Studies*, а Торонтський університет – *Journal of Ukrainian Studies*.

Слов'янознавчі програми (україністика зокрема). Слов'янознавство входить в новий світ, в якому воно більше не визначається філологічними та лінгвістичними моделями – вважає Джонатан Болтон з Гарвардського університету (*Bolton Jonathan. Czech Literary Studies: The State of the Field// The AATSEEL Newsletter. – October 2011. – Volume 54. – Issue 3. – pp. 2-4: 2*). Такою є дійсна ситуація на сьогодні і з автором важко не погоди-

тися. З моєї точки зору, дуже жаль, що власне лінгвістичні моделі та й самі лінгвістичні дослідження уступають першість, відходячи на задній план.

Джонатан Болтон говорить про російсько-зорієнтовані кафедри слов'язнавства в Сполучених Штатах Америки (Bolton, p. 3). Русистика превалує кількісно і має свою порівняно давню традицію в провідних американських університетах. Програми весь час модернізуються, уточнюються та переосмислюються. Актуальним та дискусійним залишається запитання: "Що і як викладати?" Розпад Радянського Союзу дав можливість для навчання, а пізніше і для викладання носіям мови в провідних західних університетах, що значно підняло рівень самої мовної підготовки студентів. Активізувався обмін літературою, стажування в країнах посттоталітарного блоку. Дієвішими стали мовні курси в цих країнах для північноамериканських студентів. Західні вчені все частіше беруть участь в роботі наукових конференцій в країнах постсоціалістичного табору.

Чому північноамериканські студенти обирають з багатьох запропонованих курсів власне вивчення української мови (або українознавчих курсів)? Часто аргументацією є 1) населення країни / України (45,5 мільйонів), 2) значні українські діаспори в Канаді та Сполучених Штатах, 3) зацікавлення українською музикою, літературою, мистецтвом, 4) жива фольклорна культура та традиція. Студенти шукають також ділові/бізнесові можливості/контакти для використання своїх знань та навичок. Хоч у випадку з Україною ситуація не є надто обнадійливою (м'яко кажучи) для них. Постійна політико-економічна нестабільність України не сприяє більшій зацікавленості північноамериканських студентів українознавчими студіями. Уряд України не надає фінансової підтримки для функціонування та розширення українознавчих програм та нових напрямків. В ситуації світової економічної нестабільності/кризи відбувається зменшення фінансування саме програм гуманітарного напрямку в північноамериканських університетах.

Серед провідних університетів з українознавчими програмами виділимо Альбертський університет (Канада), де пропонуються бакалаврські, магістерські та докторські програми з української літератури, мови/лінгвістики, фольклору, перекладу, Торонтський університет (Канада), де пропонуються бакалаврські, магістерські та докторські програми з української літератури. Українська мова викладається в Колумбійському, Джорджтаунському, Гарвардському, Канзаському, Пітсбурзькому та інших університетах.

Деякі канадські університети пропонують програми з україністики (зокрема, Манітобський університет, рівень бакалаврату та магістерська програма зі славістики; Саскачеванський університет тощо). Калгарський університет, університет МакГілл, університет Вікторії пропонують програми з русистики. Конкретні приклади будуть представлені під час доповіді на пленарному засіданні.

Можливості для українських студентів, аспірантів та докторантів. На сьогодні можливості для навчання українців за кордоном (і зокрема, у вишах Канади та США) є колосальними і, на жаль, не до кінця використаними через брак інформації, інерцію, боязнь незвіданого, стереотипи мислення, неознайомлення із західними публікаціями в провідних журналах, монографіями тощо. Відірваність України від західного світу все ще значна. Слід зауважити, що провідні західні університети залюбки беруть на свої програми українських дослідників, які часто вирізняються дисциплінованістю, організованістю, непоганою теоретичною підготовкою. Українські студенти/аспіранти/докторанти часто записуються на міждисциплінарні програми, що допомагає їм пізніше непогано працевлаштуватися. Конкретні можливості для навчання будуть представлені під час доповіді.

Лінгвістика. Найкраще ситуація зі слов'янською лінгвістикою описана в статті Стівена Френкса з Індіанського університету (Steven Franks) "OSlavicLinguistics, QuoVadis?", з якою український читач може ознайомитися на вебсайті (www.aatseel.org/resources/stateofthefield/linguistics). На думку автора, славістам необхідно навести мости зі своїми колегами, які працюють з іншими мовами та з мовою загалом, щоб вижити та розквітнути в академічній спільноті 21-го століття. Слов'янська лінгвістика в ізоляції не виживе – цю думку автора ми повністю розділяємо.